

Kotor, 19. novembra 2018. godine

Bijeli papir radionice “Staništa i zaštita morskih i obalnih područja u Crnoj Gori”

Radionica "Staništa i zaštita morskih i obalnih područja u Crnoj Gori" održana u Kotoru, u Institutu za biologiju mora, 19. novembra 2018. godine, četvrta je po redu radionica u okviru projekta "MonteAqua".

Radionica je organizovana kao podrška Ministarstvu održivog razvoja i turizma u implementaciji Direktive o staništima kao i definisanju zaštićenih područja u moru. Ovaj Bijeli papir sastavljen je na osnovu prezentacija na radionici i to:

- Direktiva o staništima-Evropsko iskustvo-Hrvatska, dr Petra Rodic, Hrvatska agencija za okoliš i prirodu
- Direktiva o staništima – tekuće aktivnosti i izazovi, Mr Milena Bataković, Agencija za zaštitu životne sredine
- Zaštita obalnih i marinskih područja u Crnoj Gori, Mr Ivana Stojanović, Ministarstvo održivog razvoja i turizma
- Uspostavljanje zaštićenih obalnih i morskih područja u Crnoj Gori, Mr Vasilije Bušković, nacionalni koordinator za UNEP
- Upravljanje zaštićenim područjima u zoni morskog dobra, Mr Aleksandra Ivanović, Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom
- Usporedba ribljeg fonda u Crnoj Gori i Hrvatskoj – trebaju li nam zaštićena područja-Evropsko iskustvo, Hrvoje Čižmek, 20000 milja društvo istraživača mora

kao i diskusije koja je vođena na radionici.

Direktiva o staništima –Evropska iskustva-Hrvatska

Dvije najvažnije evropske direktive koje se odnose na zaštitu živog svijeta i okruženja su Direktiva o staništima i Direktiva o pticama. Direktiva o staništima u Hrvatskoj je sprovedena kako bi se osiguralo očuvanje biodiverziteta kroz očuvanje prirodnih staništa i vrsta unutar Evropske Unije. Fokusirano je na preko 1000 biljnih i životinjskih vrsti, kao i 230 staništa. Glavni cilj Direktive o pticama je održavanje “divljih” ptičijih populacija u Evropskoj Uniji na nivou njihovih ekoloških, naučnih i kulturnih potreba. U implementaciji Direktive o staništima uspostavljena su dva stuba direktive:1. uspostavljanje zaštićenih područja – Ekološka Mreža Natura 2000 i 2. Zaštita vrsta. Uspostavljanje mreže područja- Natura 2000 je voma dugotrajan i skup proces tako da je Hrvatska tokom desetogodišnjeg procesa tražila sredstva kroz LIFE III, PHARE, IPA (EU preaccession funds), WB, i druge fondove. U sam proces je uključen veliki broj adekvatnih naučnika, eksperata i NVO. Poglavlje koje se odnosi na zaštitu divljih vrsta je veoma važan segment i pruža mogućnost da se sem onih vrsta koje je direktiva već obuhvatila stave na spisak i druge vrste za koje se na nivou države procijeni da su ugrožene. Procjena ugroženosti vrsta i dalje praćenje njihovog statusa je veoma zahtjevan i dugotrajan proces za čiju realizaciju je neophodan cijeli set mjera (Monitoring konzervacionog statusa; Privremena ili lokalna zabrana puštanja u divljinu ili eksploatacije određenih

populacija; Regulisanje perioda ili metode puštanja u divljinu; Regulacija kupovine, prodaje, ponude, zadržavanja za prodaju ili transporta za prodaju ovih vrsta; Uzgajanje životinjskih vrsta u zatočenistvu kao i vjestačko razmnožavanje biljnih vrsta, u cilju smanjenja uzimanja vrsta iz divljine; Procjena efikasnosti sprovedenih mjera).

Direktiva o staništima – tekuće aktivnosti i izazovi

Aktivnosti koje Crna Gora sprovodi na planu zaštite i očuvanja staništa i divljih vrsta proizilaze kao obaveza iz brojnih konvencija koje je Država prihvatila a sve su usmjerene ka kreiranju nacionalne strategije za poglavlje 27. Veoma bitna stvar je donošenje Zakona o zaštiti prirode (2016) u kojem su se našli svi najvažniji članovi iz Direktiva o staništima. Aktivnosti na stvaranju mreže područja "Natura 2000" su predviđene nacionalnim programom Agencije za zaštitu životne sredine. U skladu sa donetim Zakonom potrebno je napraviti popis vrsta i staništa prema Direktivi o staništima, tako što će se raditi na prikupljanju postojećih podataka i dopuniti ih novim, kao i terensko mapiranje staništa i vrsta. Aktivnosti koje su do sada sprovedene u Crnoj Gori u cilju očuvanja i zaštite vrsta i njihovih staništa dale su veliki dobrinos u definisanju koje su to zone kao i pravljenju raznih studija vezanih za ta područja.

Veliki izazov predstavlja uspostavljanje funkcionalnog mehanizma za upravljanje područjem pogotovo u smislu kontrolnih aktivnosti imajući na umu nadležnosti institucija i održive aktivnosti u okviru budućih zaštićenih područja i podizanje svijesti lokalnog stanovništva.

Zaštita obalnih i marinskih područja u Crnoj Gori

U okviru Ministarstva održivog razvoja i turizma, kao krovne institucije u Crnoj Gori po pitanju životne sredine, na planu zaštite obalnog i morskog područja sprovedene su aktivnosti u cilju stvaranja nacionalne strategije održivog razvoja do 2030 godine, urađen je akcioni plan za biodiverzitet od 2016 do 2020 godine kao i nacionalna strategija za integralno upravljanje obalnim područjem NS ICZM (2015) i NEAS sa akcionim planom 2016-2020. Važan korak u usaglašavanju domaćeg zakonodavstva sa evropskim je i donošenje novog Zakona o zaštiti prirode (2016) koji sadrži sve bitne članove evropskih zakona i direktiva koje se tiču životne sredine. U Crnoj Gori, koja je potpisnica Barselonske Konvencije i njenih protokola, SPA/BD i ICZM Protokola, IMAP/EcAp i Bernske Konvencije, započele su aktivnosti na primjeni Marine Strategy Framework Directive (2008/56/EC; (EU) 2017/848) kao i na primjeni Direktive o habitatima i Direktive o pticama (92/43/EEC; 2009/147/EC). Kroz izradu CAMP Montenegro definisano je 7 potencijalnih područja zaštite: 1. Luštica 2. Zona od rta Trašte do Platamuna 3. Šira zona oko ostrva Katić 4. Zona od rta Volujica do Dobrih Voda 5. Zona od rta Komina do ostva Stari Ulcinj 6. Zona od Uvale Valdanos do Velike uvale i 7. Zona od seke Đeran do ušća Bojane.

Uspostavljanje zaštićenih obalnih i morskih područja u Crnoj Gori

U toku je implementacija projekta "Promovisanje upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i priobalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore". Ovaj projekat se sastoji iz dvije komponente. Prvi dio se odnosi na ažuriranje podataka odnosno sakupljanje svih postojećih podataka i dopuna novim podacima sa terena (procjena biodiverziteta i identifikacija značajnih područja) dok se drugi dio projekta odnosi na stvaranje održivog finansiskog upravljanja i stvaranju modela za upravljanje zaštićenih morskih područja. Finansijski je podržan od strane UNEP GEF. Kako su brojnim dokumentima već predložena određena područja u moru koja treba da budu zaštićena, tako je ovaj projekat fokusiran na oblasti Platamuni, Katić i Stari Ulcinj.

Upravljanje zaštićenim područjima u zoni morskog dobra

Institucija koja je nadležna za upravljanje zaštićenim područjima i objektima u zoni morskog dobra je Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom. Trenutno zaštićena prirodna dobra u prostoru morskog dobra čine 22 plaže, poluostrvo Ratac sa Žutokrlicom, obalno-močvarno područje Tivatska solila i Kotorsko-Risanski zaliv. Veliki broj aktivnosti je usmjeren na sistematizaciju i organizaciju podataka koja se tiču ovih objekata (pravljenje registra, definisanje granica, definisanje namjene područja u prostorno-planskoj dokumentaciji, itd). Novim zakonom o zaštiti prirode je definisano da ovo preduzeće upravlja i budućim MPA.

Usporedba ribljeg fonda u Crnoj Gori i Hrvatskoj – trebaju li nam zaštićena područja

Usporedni prikaz podataka iz područja koja su zaštićena i onih koja to nijesu najbolje prikazuje sve benifite zaštite određenih zona u mora. Kroz prezentaciju uporedne analize ribljeg fonda u zaštićenim područjima u Hrvatskoj i oblastima u Crnoj Gori koja planiraju da se stave pod zaštitu sagledava se značaj i dobrobit postojanja zaštićenih područja. Istraživanja su sprovedena metodom vizuelnog cenzusa na dubini od 7-12 m na lokalitetima NP Mljet i područje Platomuna, Katiča i Ratac. Poređenjem fonda ribe u zaštićenom području u Hrvatskoj i na tri lokacije u Crnoj Gori može se jasno vidjeti razlika u biomasi, što jasno ukazuje da je potrebno napraviti zaštićena područja.

Zaključci i preporuke

- Proces implementacije evropskih direktiva (Direktiva o habitatima i Direktiva o pticama) je dugotrajan i skup i zbog toga je neophodno uključiti sve raspoložive potencijale kao što su odgovarajući profili naučnika, NVO sektor i sva zainteresovana javnost. Financije treba tražiti u okviru EU fondova i kroz projekte koji se tiču proučavanja vrsta i okoline.
- Na putu primjene evropskog zakonodavstva Crna Gora je napravila veliki napredak donošenjem novog Zakona o zaštiti prirode (2016) u kojem su se našli članovi EU zakona i direktiva koji su bitni za implementaciju. Mapiranje prioriternih staništa i divljih vrsta su aktivnosti na kojima treba permanentno raditi jer traže dug vremenski period i podložni su promjenama.
- Kroz veliki broj realizovanih projekata donesena su važna dokumenta koja prepoznaju 3 oblasti (Platomuni, ostrvo Katiči i šira oblast Stari Ulcinj) u moru koja zavređuju zaštitu. Realizacija projekta "Promovisanje upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i priobalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore" bi trebala da popuni nedostajuće informacije i da konačnu preporuku za proglašenje MPA u Crnoj Gori.
- Definisanje zaštićenih područja ne treba da predstavlja samo ispunjavanje uslova koje međunarodna zajednica propisuje već suštinska potreba za očuvanjem morskog biodiverziteta i staništa koje su prepoznata ili kao hot spot morskog biodiverziteta ili kao važno mrestilište i hranilište riblje mlađi koje će dovesti do unaprjeđenja ribljeg fonda.